

*Інна ДУБОВА
магістрант із журналістики
Тернопільського національного
педагогічного університету
ім. В. Гнатюка
науковий керівник –
доктор філологічних наук, професор
Наталія Поплавська*

УДК 82-92 брати Капранови

Концептуально-тематичні особливості публіцистики братів Капранових (на матеріалі збірки статей „Закон Братів Капранових“)

У статті визначено і комплексно проаналізовано основні тематичні напрямки, проблематику та концепції публіцистики братів Капранових на матеріалі їхньої збірки статей „Закон Братів Капранових“ (2007).

Ключові слова: публіцистика, тематика, концепція, проблематика, брати Капранови.

Публіцистика братів Капранових 2004–2007 рр. ознаменована важливим етапом трансформації суспільно-політичних поглядів та ідей українського народу, вирішенням важливих державних питань політичного устрою, державної мови та культури. Вони сформулювали власні постулати подальшого розвитку українського суспільства.

Актуальність дослідження полягає в тому, що досі не вивчено системи поглядів на суспільно-політичну ситуацію в Україні й не розглянуто концептуальних засад і проблематики україномовної публіцистики братів Капранових.

Теоретичною основою для написання статті послуговували дослідження провідних учених, виступи відомих публіцистів про роль публіцистики у житті суспільства і специфіку публіцистичної творчості, зокрема, праці з теорії публіцистики Ю. Лазебника, В. Здоровеги, Д. Прилюка, В. Шкляра, Й. Лося та інших українських науковців.

Мета статті – визначити і комплексно проаналізувати основні тематичні напрямки, проблематику та концепції публіцистики братів Капранових, створеної впродовж 2004–2007 рр.

Книга „Закон Братів Капранових : збірка статей. – К. : ТОВ „Тамазин“, 2007. – 240 с.”

служує взірцем сучасної вітчизняної публіцистики найрізноманітнішої тематики. Починається збірка вступною статтею, однойменною з назвою книги. Її основна частина поділяється на п'ять розділів, до кожного з яких також вміщено вступні статті. Уся публіцистика поділена за такою тематикою: державний аспект функціонування української мови; співіснування політики, економіки та культури в суспільстві; передумови, перебіг та наслідки Помаранчевої революції; формування світогляду автора в сучасному суспільстві; становище книговидавничого бізнесу в сучасній Україні.

При дослідженні основних концепцій публіцистики братів Капранових варто насамперед з'ясувати, що автори розуміють під цим поняттям. Про це знаходимо думки в статтях, вміщених у другому та четвертому розділах збірки. У статті "Секретний комплекс вправ для розвитку думок голови" подається такий погляд: "публіцистика не потребує додаткової уваги від читача. Там усе просто – одна-дві думки, ретельно розжовані, аргументовані, з ними можна погодитися, посперечатися і як максимум – переповісти" [1, с. 64]. Тобто наголошується на доступності текстів для всіх верств населення, їх зрозумілості. Акцентовано увагу на тому, що не потрібно створювати незрозумілих читачеві образів. Публіцистика, на думку авторів, повинна бути простою, але продуманою, небайдужою і не перенасиченою іронією. Це простежується й у статті "Зранку – в газеті, ввечері – в клозеті, або Симон Петлюра як мірило сучасного стану української критики": "ми зрозуміли, чому українських публіцистів здебільшого нудно читати. Творчість байдужої людини має дуже мало шансів захопити увагу. А надто велика щільність іронічних прийомів швидко викликає алергію навіть у найтренованіших читачів" [1, с. 159].

Брати Капранови наголошують на толерантному і коректному ставленні до читачів, адже це їхня найщиріша аудиторія. Вдаючись до критики сучасних публіцистів і не боячись самокритики перед читачем, у цій же статті автори заявляють: "Ми надто звикли до сучасних українських стандартів публіцистики і безнадійно зіпсували свій смак... Українські публіцисти єдиним і останнім інструментом дослідження сучасної культури вважають свій смак. Інструмент, звичайно, хороший, але властивості його широкий публіці невідомі" [1, 158–159]. Підсумовуючи вищесказане, публіцисти закликають сучасних авторів бути щирими, не змагатися "хто більше незрозумілих культурологічних термінів знає, хто найдовший ланцюжок асоціацій, нібито навіяних вітром, складе", а рівнятися на "мірило української критики – Симона Петлюру" [1, с. 157]. Водночас обіцяють надалі шукати випадки чесної щирої публіцистики і критики і як роботодавці запрошувати таких авторів до співпраці у газеті "Друг читача".

До тлумачення та критики державного аспекта функціонування української мови брати Капранови вдаються у статтях, уміщених у першому розділі: "Дорогі українці", "Українська мова – це не хрін моржовий", "Чому ми хочемо спалити під вікнами Ющенка свої помаранчеві шалики" та "Закриваємо тему, або Востанне про мовне питання". В усіх матеріалах цього розділу простежується ідея недолугості влади у мовному питанні: "держава не розуміє, що таке державна мова і навіщо вона їй потрібна" [1, с. 7]. Публіцисти пояснюють власний інтерес до мовного питання своєю професією та бажанням жити у культурній країні. Розглянемо основні аргументи і докази, які використовують брати Капранови на підтвердження своєї ідеї.

У статті "Українська мова – це не хрін моржовий" через риторичні запитання та іронічні твердження аргументовано доводиться важливість володіння державною мовою і необхідність поставити це питання за основну з найважливіших цілей влади: "Кожен громадянин України повинен РОЗУМІТИ українську. А якщо цей самий громадянин має на меті спілкування з людьми поза своєю національною громадою, тоді він повинен державною мовою ще й РОЗМОВЛЯТИ... Досягнення саме такого становища українська влада і повинна поставити собі за мету" [1, с. 17].

Проблему захоплення українського ринку російськомовною продукцією брати Капранови порушують у статті “Дорогі українці”. Знову ж, наголошуючи на недосконалості українського закону, вони доводять економічну не вигідність створення україномовної книги, газети, пісні, фільму. Публіцисти намагаються донести читачеві основну ідею: “Українцем бути дорого. Українцем бути економічно не вигідно. Поступово ми ставатимемо все дорожчими й дорожчими аж поки із нації перетворимося на фан-клуб. І це економіка, а економіка сьогодні сильніша за військо і навіть за політику. З нею посперечатися може тільки закон. І не той, який дасть чергову подачку вітчизняним видавцям, а той, що поставить українську культуру В РІВНІ ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ з російською” [1, с. 12].

Продовжуючи тему недолугості українського законодавства у мовному питанні, брати Капранови негативно висловлюються про указ Президента України В. Ющенка “Про захист прав громадян на використання російської мови та мов інших національностей України”, чітко аргументують недолугість назви указу та закликають не погоджуватись з його прийняттям і “на знак протесту проти антиукраїнських дій” палити помаранчеві шалики під вікнами Президента. Концепція вибудована дуже чітко і простежується вже з перших рядків: “чому “російської та мов інших”, чому не “кримськотатарської та мов інших”, або “польської та мов інших”? У нас що, статус російської та кримськотатарської чимось відрізняється?” [1, с. 23].

Доречною є назва заключної статті розділу “Закриваємо тему, або Востаннє про мовне питання”. Тут чітко простежується загальна концепція статей на вказану тематику. Публіцисти наводять аргументи на користь того, що Україні, як і “будь-якій багатонаціональній державі, потрібно застосовувати на своїй території такі мови: мову державного управління, мову міжнаціонального спілкування, мову інформаційного еквіваленту, мову інформаційного кордону та мову національного об’єднання” [1, с. 40]. Будуючи ланцюг з аргументів, автори доводять, що без єдиної державної мови не обійтись, якщо “хочемо миру і злагоди у нашій багатонаціональній Умовній країні” [1, с. 45].

У другому розділі збірки вміщено статті на тему співіснування політики, економіки та культури в сучасному українському суспільстві. Це, зазвичай, роздуми публіцистів про те, як вижити в сучасній інформаційній війні в Україні, не перетворитись на простого глядача і не стати безсловесним електоратом.

Так, у статті “Ліквідуємо неписьменність урядовців!” брати Капранови наголошують на необхідності освіченості керівництва держави, пропонують свій проєкт Закону України “Про невідкладні заходи з підвищення культурного рівня Прем’єр-міністра України, членів Кабінету Міністрів України та державних службовців”, бо впевнені, що уряд “не розуміє справжньої глибини культурної кризи України” [1, с. 50]. Ця ідея розвинена й у статті “Бидло (P.S. Візьми олігарха в родину)”. Автори продовжують пропонувати шляхи виходу із тяжкої культурної кризи та “взяти олігарха в родину” на перевиховання. Вони роблять висновок, що “політика – дуже брудна і некультурна річ, то ж не диво, що вони (олігархи – І. Д.) так сильно здичавіли. Але варто зробити крок їм назустріч, і вони з радістю потягнуться до рідної культури” [1, с. 59].

У статті “Секретний комплекс вправ для розвитку думок голови” публіцисти пропонують читати більше книжок, займатися творчістю і не соромитися думати: “Мозок та душа чимось подібні до м’язів – без регулярного тренування зсихаються... Нас прагнуть зробити вбогими... Чи треба протидіяти цьому?... Дуже просто – через емоційні враження, через мистецтво, через книжки” [1, с. 67].

Стаття “Шустер, курви і футбол” присвячена аналізу теми війни за культуру в нашій країні. В ній стверджується думка не йти за сучасними ЗМІ, які нав’язують реципієнтам проблеми, тісно поєднані з політикою, еротикою та футболом, вказується, що ме-

та таких мас-медіа – перетворити людину на пасивного глядача, котрим зручніше керувати [1, с. 82].

Заключна в розділі стаття “Хутір.COM.UA або Сам Сабі Стратег” є своєрідним концептуальним завершенням теми. Аналізуючи свої попередні публікації, автори знаходять вихід із провладної інформаційної пастки і рекомендують: “для початку визначимо свою інформаційну територію і усвідомимо її як свою, особисту – такий собі інформаційний хутір, а потім почистимо його від бруду, який несуть політики” [1, с. 83]. Публіцисти влучно формулюють завдання кожного “мислячого” громадянина: в межах української ментальності (“моя хата скраю”) відповідати за культуру на своїй території “в межах родини, вулиці, міста”.

Уміщені в третьому розділі збірки статті є прикладом відображення нагальних політичних і соціальних проблем українського суспільства. Тут проаналізовано й описано бачення публіцистами передумов, перебігу і наслідків Помаранчевої революції. Сім статей (“Поради маленького українця”, “Ви(ї)бори”, “Грузіть апельсини бочками”, “Тачанка з півдня”, “Так! Або Чи буде Ступка міністром культури в уряді Ющенка”, “Клаузула як таємна зброя політтехнолога”, “Купатися, чи не купатися?”) тісно пов’язані тематично і виражають загальну ідею – осторонь цих подій не залишився ніхто, хоча й усі ставились до них по-різному. Матеріал нагадує емоційно забарвлену хроніку подій. Автори декларують список очікувань від влади та у сатиричній манері дають поради працівникам різних виборчих штабів, формулюють основну мету Помаранчевої революції – показати, що народ є важливим важелем вирішення державних питань, що це його вибори, а не політиків. У завершальній статті читаємо міркування на тему “Помаранчева революція – рік по тому”, в якій ініціюють святкування річниці “найщасливішої осені нашого життя”.

У статтях четвертого розділу (“Кобзарство як альтернатива глобалізації”, “Про Тачанника, Гітлера і національну українську ідею”, “Зранку – в газеті, ввечері – в клозеті, або Симон Петлюра як мірило сучасного стану української критики”, “Perlez-vous Francais?”), “Принцеса Зебунніса як класик української літератури”, “Труна з кишеньками”, “Число звіра”, “Здібні булочки, або Перекладанець “Золушка”, “Сестри КличКо forever”, “Краще родима відьма, чим навчена стерва”, “Подорожі у часі. Дешево. Надійно. З гарантією”) звернено увагу на важливість формування світогляду мислячої людини через адекватне сприйняття сьогоденних реалій. Зокрема, в сатиричній манері доводиться неправильність відмінювання прізвищ і подається пояснення цього аспекта: “Ім просто начхати на правила і на усіх нас. І здається не тільки їм... Мова залишилася і можливе завоювання братами усіх поясів за всіма версіями, і навіть (страшно сказати!) виграш українськими футболістами чемпіонату світу ніяк не вплине на правопис” [1, с. 188].

Наприкінці розділу брати Капранови, наче відступаючи від теми, вмістили статтю “Краще родима відьма, чим навчена стерва”, в якій намагаються пояснити “феномен української жінки”. Через пояснення орфографічних норм вони з’ясовують, чому всіх українських жінок називають відьмами, і закликають сприймати це визначення лише у найдобрішому значенні: “з точки зору філології відьма – це та, що відає, тобто має знання, які не доступні пересічним людям... Українська жінка давно вже перемогла. Але не весь фокус в тім, що вона воювала. Вона не намагалась обійтись без чоловіка, а зрозуміла, що повноцінною та самодостатньою можна бути тільки вдвох з ним. Вона зайняла командні висоти в родині, а значить, і в суспільстві...” [1, с. 194].

Остання стаття розділу “Подорожі у часі. Дешево. Надійно. З гарантією” є своєрідним прихованим заклик до читача та інструментом морального тиску на нього. Через заперечення автори дають зрозуміти, що потрібно боротися за рідну культуру, за

якість свого життя, за гідне, мудре і відповідальне керівництво державою. І пропонують публіцисти це робити через читання книжок: “Література – це правдива машина часу, бо вона зможе перенести вас у будь-яку епоху, будь-яку країну, навіть на будь-яку планету... добрій книжці віриш іноді навіть більше, ніж документам... Література зазирає в саму суть” [1, с. 196]. Ця стаття є своєрідним “переходом” до останнього розділу збірки.

П’ятий розділ повністю присвячений темі книговидавничого бізнесу, умовам і перспективам його розвитку в Україні. Загальна концепція цього розділу вибудовується від основної проблеми, яку брати Капранови формулюють так: “Що таке українська книга? Що це визначення характеризує? Мову? Видавця? Чи друкарню? А може, автора?”. Публіцисти намагаються визначити, “в чому причина ненормального становища з книжками у нашій країні” та “хто винуватий у ньому”. У статті “Сага про 50 копійок” вони пояснюють безглуздість вітчизняних законів про захист книги та пільги для українських видавців. Статтею “Книжкова революція”, аналізуючи обсяг імпорту російських книг в Україну, аргументують реальні проблеми національного книговидання та пропонують власну програму поступового зменшення імпорту книжок до 2015 р. У статті “Виступ на парламентських слуханнях” заявляють про реальне вирішення проблем ринку української книжки, чому допоможе законопроект “Про державне регулювання імпорту, захист конкуренції та прав споживачів на ринку друкованої продукції України”. Описуючи зміст цього документа і складаючи власні прогнози такого регулювання, брати Капранови роблять висновок, що без зазначеного законопроекту сучасним українським видавцям не обійтись.

Тема демпінгу іноземного виробника книги розглядається у статті “Деякі аспекти споживання крові російськомовних немовлят”. Однак тут публіцисти аргументують фактами із вживання державної мови на території України. Вони стверджують, що насамперед “українська мова потребує ВИРІВНЮВАННЯ економічних умов існування” та доводять недолугість законодавства в галузі видавничої справи, нагадуючи, що й самі розробники “Закону про видавничу справу” погодились, що він радше про поліграфію.

У заключних статтях розділу й усієї збірки “Королівська жирафа” та “Чтоби бегать, надо бегать” брати Капранови вдаються до закликів і мотивацій письменників, визначаючи, що таке піар: “це не лайка, а велика робота над встановленням зв’язків з громадськістю, тобто над формуванням авторитету” [1, с. 230]. Вони пропонують сучасним авторам книг розробляти програми зустрічей із читачами, організовувати спільні акції, що, на їхню думку, допоможе в розвитку українського книговидання. Завершують публіцисти свої міркування висновком: “нам потрібен повноцінний літературний процес, який включає літературні журнали (понад той мізер, що існує зараз), літературні премії (понад Шевченківську та її побратимів), літературні “тусовки” та інші засоби підвищення письменницької кваліфікації (понад семінар в Ірпіні), і врешті-решт – повноцінна критика. Це потрібно не одному конкретному видавництву, це потрібно всім – видавцям, письменникам і навіть читачам” [1, с. 236].

Отже, головні тематично-концептуальні засади публіцистики братів Капранових – це політично, економічно, соціально, культурно розвинута країна, що базується на незалежній інтелігенції, розумній владі, яка володіє державною мовою та ґрунтовними знаннями не лише в галузі політики та економіки, а й культури. Публіцисти зосереджують увагу як на історичних подіях, так і на особливостях книговидавничого бізнесу, адже для них як письменників інтерес становить і те, й інше.

Публіцистика братів Капранових має великий тематичний діапазон. Їх цікавлять усі сфери життя, актуальні питання та проблеми суспільства і держави. Тематикою та ідеями своїх матеріалів публіцисти заохочують читача до мислення і пропонують конкрет-

ні шляхи вирішення проблем суспільства. Вони аргументовано доводять необхідність ґрунтовного вдосконалення законодавства у галузі видавничої справи, пропонують концепцію відповідного законопроекту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Брати Капранови. Закон Братів Капранових : збірка статей / Брати Капранови. – К. : ТОВ “Гамазин”, 2007. – 240 с.
2. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / В. Й. Здоровега. – 3-є вид. – Л. : ПАІС, 2008. – 276 с.
3. Лазебник Ю. А. Публіцистика в літературі: літературно-критичне дослідження / Ю. А. Лазебник. – К., 1971. – 320 с.
4. Лось Й. Д. Публіцистика й тенденції розвитку світу : навч. посібник для вищих навч. закладів III–IV рівнів акредитації : У 2 ч. Ч. 1 / Й. Д. Лось. – Львів : ПАІС, 2008. – 376 с.

Инна Дубова

Концептуально-тематические особенности публицистики братьев Капрановых (по материалам сборника статей “Закон Братьев Капрановых”)

В статье определены и комплексно проанализированы основные тематические направления, проблематика и концепции публицистики братьев Капрановых на материале их сборника статей “Закон Братьев Капрановых” (2007).

Ключевые слова: публицистика, тематика, концепция, проблематика, Братья Капрановы.

Inna Dubova

Conceptually-thematic features of brathers Kapranov journalism (Based on the book “The Law Brothers Kapranov”)

The article singled out and comprehensively analyzes the main thematic areas, issues and concepts of journalism brothers Kapranov based on their book “The Law Brothers Kapranov” (2007).

Key words: journalism, subject, concept, problems, brothers Kapranov.